

LIES VAN ROMPAEY

ICT gewikt en gewogen

De visie van Bram Faems

In 2012 startte ICT-coördinator Bram Faems met de Jonatan Academie, een zogenaamd 'flipped classroom' project. Het basisidee? Leerlingen kijken thuis naar een instructievideo en oefenen in de klas. In de Jonatan Academie keren ze de rollen helemaal om: leerlingen leggen moeilijke leerstof uit via educatieve filmpjes die ze zelf maken. Het systeem kreeg veel lof in binnen- en buitenland. Wij wilden weten hoe Bram Faems, vandaag aan het werk bij KlasCement, aankijkt tegen ICT-gebruik in het Vlaamse onderwijs.

Als ICT-coördinator worden er twee belangrijke zaken van je verwacht: technische ondersteuning en het uittekenen van een pedagogisch ICT-beleid.

Het was mijn plan om als ICT-coördinator echt de nadruk te leggen op het pedagogische en zo weinig mogelijk met schroevendraaiers in computers te zitten prutsen. Maar omdat er heel vaak geen budget is voor het nieuwste materiaal is die technische ondersteuning toch erg belangrijk. Er is niets frustrerender voor een leerkracht dan naar een computerklas gaan met een goed voorbereide les en dan merken dat een aantal computers niet werken. Een goed werkend computerpark is echt een voorwaarde om ook pedagogisch goed bezig te kunnen zijn met ICT. Zelf ben ik wel een beetje thuis in al die techniek, maar heel vaak riep ik toch de hulp in van externen. De tijd die ik in het noodeloos knutselen aan een computer

investeerde, kostte ook geld aan de school.

Maar ook het uittekenen van een pedagogisch ICT-beleid is niet gemakkelijk. Om alle neuzen in dezelfde richting te krijgen, moet je van ICT minstens een jaar lang een prioriteit maken. Op dit moment ligt de focus nogal vaak op het instrumenteel gebruik van computer en programma's. De kinderen leren met Word werken en krijgen oefenprogramma's voorgeschoteld. Het creatief gebruik van ICT of de mediavaardigheid, komen veel minder aan bod. Hier verandering inbrengen is niet eenvoudig."

Hoe is het idee van de Jonatan Academie ontstaan?

Alles is begonnen met de filmpjes van de Khan-Academy in Amerika. Salman Khan, nu vooral bekend als internetonderwijzer, geeft over allerlei onderwerpen uitleg in een filmpje. Hij schrijft op een tekenbord. Wat hij schrijft verschijnt tegelijkertijd op het scherm en daar geeft hij dan uitleg bij. Ik probeerde het ook uit, maar het lukte me niet. Het idee bleef wel hangen. Ik heb dan iets gelijkaardigs geprobeerd via powerpoint en dat bleek heel gemakkelijk: je maakt je powerpoint en je bewaart het achteraf als een videotje. Het was zelfs zo gemakkelijk dat het volgens mij ook door de leerlingen zelf kon gebeuren. Zo is het idee ontstaan. Ik heb het voorgesteld aan een leerkracht en we hebben het uitgeprobeerd. Dat zelfde jaar mocht ik naar Seattle. Samen met leerkrachten van over de hele wereld kon ik een week lang een opleiding volgen bij

ICT moet gebruikt worden wanneer het efficiënt is. Dat is het zeker niet in elke les. Maar soms levert het je als leerkracht prachtige tools.

Microsoft. Op het einde van de week stelde iedereen een ideetje voor uit de eigen klaspraktijk. Mijn powerpoint-projectje kreeg heel veel positieve reacties. Dat was voor mij een stimulans om het uit te breiden op onze school. We betrokken er ook de studenten van de lerarenopleiding bij. Het werd een project waar ik 's avonds ook nog uren mee bezig was. Via verschillende wedstrijden en het winnen van prijzen, kreeg het ook meer bekendheid in Vlaanderen. De leerkrachten leken op dat moment helemaal voor het project gewonnen. Na mijn vertrek op school heeft het maken van nieuwe filmpjes lang stil gelegen. Maar onlangs hebben de kinesisten een dertigtal schoonschriftfilmpjes op de Jonatan Academie website gezet. Ik hoor dat er concrete plannen zijn om nieuwe filmpjes te maken. Dat doet me veel plezier. Het is leuk om prijzen te winnen, maar het project is pas echt geslaagd als er constant filmpjes bijkomen.

Voor mij was het vooral cruciaal dat de kinderen die er mee bezig waren, op een andere manier naar de leerstof leerden kijken. Ze moesten zelf de leerstof uitleggen zoals ze dachten dat de juf het ook zou doen. De vragen die ze zichzelf bij het maken van zo'n filmpje moesten stellen waren: Waar wil ik de aandacht op trekken? Wat is heel belangrijk om deze leerstof te snappen? Dan zie je dat

leerlingen beginnen na te denken: tja, wat is hier nu eigenlijk belangrijk? En als dan de puzzel ineens lijkt te kloppen ... Dat was het leukste: leerlingen met leerproblemen, die in het gewoon onderwijs hun weg niet vonden, zien groeien. Zij mochten en konden nu de uitleg geven. Pas op: niet alle kinderen waren er snel mee weg. Maar de groep leerlingen die er deugd van hadden, maakte heel het project de moeite waard.

Wat vind jij de meerwaarde van 'flipping the classroom'?

Het basisidee is mooi: laat je leerlingen de les vooraf bekijken in een filmpje en besteed tijdens de les meer tijd aan oefening. Er zijn tal van onderwerpen die zich daartoe lenen. De vervoeging van avoir en être bijvoorbeeld. Kinderen zullen die nooit zelf ontdekken. Ze moeten ze van buiten leren en toepassen in zinnen. In dat geval is het principe van de flipped classroom een vooruitgang voor het onderwijs. Want de tijd die jij anders staat te declareren aan het bord, haal je uit je les en in de les heb je tijd om kinderen te laten werken. Als je er een soort controlesysteem insteekt aan het begin van de les waarbij je kan zien welke leerlingen het begrepen hebben en welke niet, dan kan je de kinderen die het al kunnen een volgend onderwerp aanbieden of moeilijkere oefeningen. Zelf kan je dan meer aandacht schenken

aan de kinderen die het niet begrepen hebben. Dat is een fantastische manier om te differentiëren. Wat het niet mag worden is dat je kinderen verhindert om zelf dingen te ontdekken. Ik gebruik altijd dit voorbeeld van juf Patsy. Zij brengt voor de les over breuken chocolade mee. Leerlingen mogen kiezen of ze 1/2 of 1/8 van de reep chocolade willen. Spontaan kiezen de meeste leerlingen voor 1/8 omdat de acht grootst klinkt. Maar wanneer ze hun klein stukje chocolade zien begrijpen ze pas echt dat een groter getal in de noemer een kleiner deel van de reep oplevert. Dat is een ervaring die ze nooit zullen vergeten. Het hele jaar kan je in de breukenles verwijzen naar het chocolademoment. Die les zou je makkelijk kunnen omzetten in zo'n Powerpointfilmpje. Maar dan missen ze dat 'eureka-moment'. Dat zou een verarming van het onderwijs betekenen. Die balans moet je altijd in het oog houden. Wanneer is het nuttig? Wanneer heeft het een meerwaarde? Maar ook: is het wel mogelijk in mijn klas op dat moment? Dus: flipping the classroom: ja maar.

Sinds 2012 ben je ook aan de slag bij het leermiddelennetwerk KlasCement.

Dat klopt, en sinds september 2013 voltijds. Vandaag ben ik er verantwoordelijk voor alles wat met de-

Bram Faems, inhoudelijke moderator bij KlasCement: "ICT kan het vonkje zijn dat de verandering in gang zet of nieuwe onderwijsideeën mogelijk maakt."

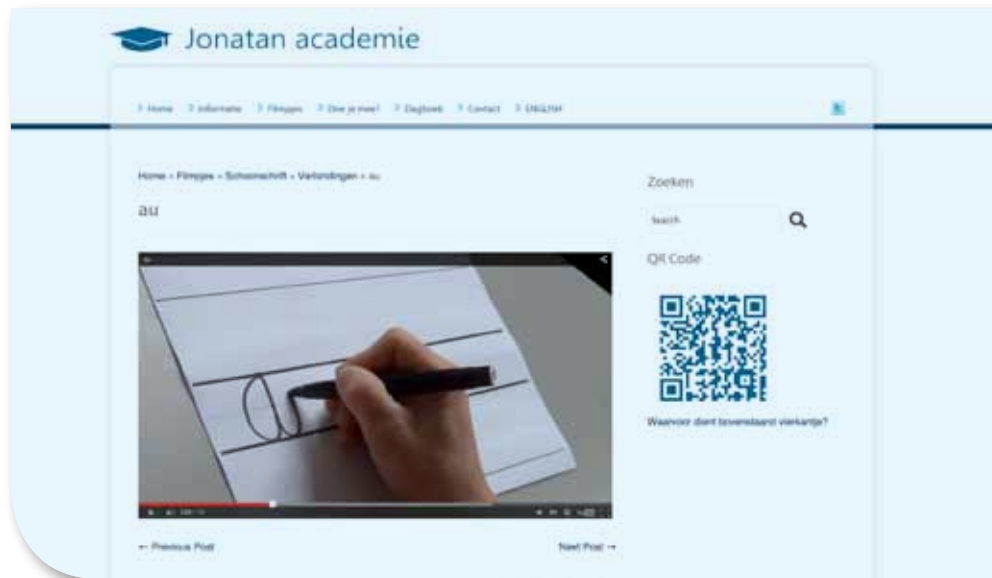
Bram Faems: “Kinderen leren via de Jonatan Academie op een andere manier naar de leerstof kijken. Ze moeten de leerstof uitleggen zoals ze denken dat de juf het zou doen.”

sign en gebruikerservaring te maken heeft. KlasCement heeft als doel om leerkrachten te helpen in hun klaspraktijk. Onderwijzers wisselen er werkbundels en ander leerstofmateriaal uit. Ze delen ook inspiratie, interessante apps, leuke invalshoeken, intrigerende video's ... Eigenlijk is het een databank van leraren-expertise. Maar ook organisaties zoals bijvoorbeeld Sensoa en nascholingscentra zetten er materiaal op.

KlasCement is digitaal, maar gaat uiteraard niet alleen over ICT-toepassingen. Heel veel ideeën zijn hier 'papierene' ideeën. Je kan werkbundels en blaadjes downloaden, bewerken en afdrukken. 70% van de leden bewerkt de middelen die ze op KlasCement downloaden of voegt verschillende dingen samen tot een bundel die hen het beste lijkt. Deze manier van werken sluit nauw aan bij de realiteit in het onderwijs. In de meeste Vlaamse scholen is er een computerklas, of een oude computer vanachter in de klas. Maar om echt digitale dingen te doen heb je wel meer nodig dan dat.

Hoe erg vind je dat?

Ik denk dat we af moeten van de speciale status van ICT. ICT wordt langs de ene kant als een wondermiddel gezien en aan de andere kant als iets complex en moeilijk en iets dat extra in de les moet verwerkt worden. Geen van die visies is juist. ICT moet gebruikt worden wanneer het efficiënt is. Dat is het zeker niet in elke les. Maar soms levert het je als leerkracht prachtige tools. Een opstel schrijven bijvoorbeeld kan perfect in Word. Dan kan de juf of meester in de kantlijn digitaal opmerkingen maken over stijl, volgorde van paragrafen ... Je laat de functie wijzigingen bijhouden aanstaan en stuurt het werkje terug. Zo kan je achteraf bekijken wat ze veranderd hebben en hoe ze jouw opmerkingen gebruikt hebben. Zonder dat het beginproduct wordt aangetast. Is dat niet fantastisch? Kinderen die te ver van mekaar afwonen om thuis af te spreken kunnen via de computer ook samen een groepswork maken. Zet het document in de cloud en laat ze eraan werken met de gratis online versie

van Word. Als leerkracht kan je dat bestand zelfs opvolgen. Je kan ze live zien werken. Dat is ICT. En het is bovendien niet moeilijk. Heel veel leerkrachten gebruiken OneDrive of Dropbox om hun familiefoto's te delen. Waarom zou je die tool dan niet gebruiken in de klas?

Peter Hinssen, technologie-ondernemer, zegt: "We maken van onze kinderen tijdsreizigers. Van het moment waarop ze de schoolpoort doorgaan, gaan ze vijftig jaar terug in de tijd. Digitaal bestaat niet meer." Jammer toch! Een leerkracht maakt een bordschema op het krijtbord en op het eind van de les wordt het uitgewist. Tabula rasa. Letterlijk. Laat die kinderen hun gsm toch eens boven halen en een foto nemen van dat schema als ze het niet goed gesnapt hebben. Maar nee, de gsm is verboden op school. Terwijl wij allemaal diezelfde tools gebruiken buiten de school. Zo goed als elke leerkracht boekt een vliegtuig of een vakantie online. Maar een digitaal leerlingvolgsysteem gebruiken lukt niet zonder hulp van de ICT-coördinator en talloze opleidingsmomenten. Waarom is dat? Wat is het verschil tussen Smartschool en Booking.com? Het zijn toch allemaal maar formulier-tjes? Het is vaak de perceptie van "het is ICT en het is school" die het complex maakt.

Het is ook niet via dure opleidingen dat we die drempel zullen overwinnen. Wat volgens mij heel belangrijk is, is dat leerkrachten praktische

expertise met elkaar delen. Op school, onder collega's of bijvoorbeeld via KlasCement. Een leerkracht die Doodle gebruikt om de oudercontacten te regelen, zet die ervaring op KlasCement. Het wordt daar door een hele grote groep opgepikt en kan zo zijn weg gaan. Tal van praktische tips kunnen hier verspreid worden.

Ik denk niet dat ICT een revolutie in ons onderwijs zal veroorzaken. Ongeveer 60 jaar geleden vond Skinner de 'teaching machine' uit, een houten bakje waarop een vraag verscheen. De kinderen gaven het antwoord op een vraag in en kregen dan het juiste antwoord te zien. Onmiddellijke feedback dus, een revolutie in het onderwijs. Maar vandaag zie je dat heel veel apps net hetzelfde doen. Mensen die denken dat ICT alleen, het onderwijs helemaal gaat veranderen, kennen volgens mij de onderwijsgeschiedenis niet goed. ICT is maar zinnig als het ook het leren van de kinderen positief beïnvloedt. ICT kan het vonkje zijn dat de verandering in gang zet of nieuwe onderwijsideeën mogelijk maakt. Maar het zijn de leerkrachten die het verschil maken. ■

- Bram Faems kwam na zijn lerarenopleiding terecht op de Jonatan Berkenboomschool in Sint-Niklaas, een school voor kinderen met leerproblemen. Hij was er klasleerkracht, maar ook al eens crealeerkracht of een combinatie van de twee. Toen ICT-coördinator en ambt werd, is hij voor één dag in de week in die functie gestapt.
- <http://www.jonatan.be/academie/>
- www.klascement.be